

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

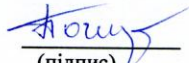
ЗАТВЕРДЖУЮ
 Перший проректор
 Глухівського НПУ
 ім. О. Довженка
Марина ХРОЛЕНКО
 ім'я, прізвище
 «05» 08 2024 р.
 КОД 02125527

РОБОЧА ПРОГРАМА
 навчальної дисципліни **«ЕТНОПСИХОЛОГІЯ»**
 Галузь знань: **05 Соціальні та поведінкові науки**
 Спеціальність: **053 Психологія**
 Предметна спеціальність:
 Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**
 Освітньо-професійна програма: **«Психологія»**
 Статус: **цикл професійної підготовки, нормативна**
 Структурні підрозділи, відповідальні за реалізацію навчальної
 дисципліни: **Навчально-науковий інститут педагогіки і психології**
 Кафедра: **педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту**

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальне навантаження		Кількість годин				Вид семестрового контролю	
			Європейські кредити	Години	Аудиторні заняття			Самостійна робота, в т.ч. ІРС	Залік	Іспит
					Всього	Лекції	Практичні заняття			
Денна	4	8	3	90	30	16	14	60		+
Заочна	4	8	3	90	10	6	4	80		+

Робочу програму складено на основі: Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія (затвердженого та введеного в дію наказом Міністерством освіти і науки України від 24.04.2019 року № 565) та змін до Стандарту, затверджених наказами Міністерства освіти і науки України № 1583 від 29.12.2023 р., № 842 від 13.06.2024 р., Професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти», затвердженого наказом Мінекономіки № 2425 від 24.12.2020 р., Професійного стандарту «Практичний психолог (соціальна сфера)», затвердженого наказом Мінекономіки № 211 від 03.02.2021 р., освітньо-професійної програми «Психологія», навчального плану підготовки бакалаврів спеціальності 053 Психологія Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Укладач робочої програми: Валерій ПОЛІЩУК, доктор психологічних наук, професор кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

(підпис)

ЗАТВЕРДЖЕНО

кафедрою педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту
протокол від «27» серпня 2024 року № 1

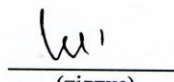
Завідувач кафедри Павло БІЛІЧЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент

(підпис)

ЗАТВЕРДЖЕНО

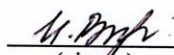
вченою радою ННІ Педагогіки і психології
протокол від «28» серпня 2024 року № 7

Голова вченої ради ННІ Педагогіки і психології Андрій ШЕРУДИЛО, кандидат педагогічних наук, доцент

(підпис)

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми Інга ПОЛЛУЄВА, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

(підпис)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета і завдання дисципліни, її місце в навчальному процесі

Навчальна дисципліна «Етнопсихологія» вивчається здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на четвертому році навчання у восьмому (другому) семестрі.

Освітній процес – це лекційні та семінарські заняття, самостійні роботи (СРС) та підсумковий контроль (екзамен).

Місце освітнього компонента в освітньо-професійній програмі:

Навчальна дисципліна «Етнопсихологія» є складовою обов'язкових компонентів ОПП циклу дисциплін професійної підготовки.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS

Мета навчального курсу:

засвоєння і систематизація набутої в історичному календарному часі інформації про психологічні особливості етнічних груп задля успішної реалізації власної індивідуальної особистісно-професійної траєкторії та зміцнення національної безпеки громадянського суспільства через 1) виокремлення актуальної соціальної етнічної проблематики мирного повсякдення та континентальної загарбницької війни, 2) локалізацію чи унеможливлення стабілізації в себе та інших громадян суб'єктивних чи споглядальних настанов, стереотипів, міфів про соціальну дійсність.

Завдання навчального курсу:

1. Засвоїти пізнавальні пріоритети етнопсихологічного знання в інформаційному розрізі особистісних, соціальних, економічних, культурологічних, етнічних, політичних тощо обставин соціальної реальності.

2. Систематизувати базовий різноплановий динамічний тематичний інформаційний масив (монографії, підручники, посібники, статті у періодиці тощо) з домінуванням наукових і навчально-методичних першоджерел за останні п'ять календарних років (2020–2024 рр. і окремо – 2025 р.), а також знакових наукових досягнень, які уособлюють «класику психологічної науки».

3. Сформуванню пізнавальну орієнтацію на результативний пошук актуальних поточних, реальних і потенційних соціальних запитів на досконале знання етнопсихології в умовах сучасних соціальних викликів і загроз.

Теоретична частина навчального курсу: це інформація про генезу етнопсихологічного знання у концептуальних здобутках наукових шкіл та наукових уявленнях славетних наукових постатей у пізнавальному вимірі календарного соціального часу «минуле – теперішнє – майбутнє».

Практична частина навчального курсу: встановлення можливостей застосування теоретичних знань в інтенсивній практиці професійної діяльності психолога.

Пререквізити: 1) контент освітньо-професійної програми підготовки бакалавра 053 Психологія: а) цикл загальної підготовки (філософія, історія та культура України, педагогіка); б) цикл професійної підготовки (галузеве психологічне знання: загальна психологія, вікова психологія, диференційна психологія, педагогічна психологія, соціальна психологія, психологія

управління, історія психології); 2) позаплановий програмний навчальний контент (біологія, економіка, соціологія, етика, естетика, географія, художня література).

Постреквізити: інформаційний масив навчального курсу «Соціальна психологія» є фундаментальною професійною основою передовсім для успішного виконання наукових студентських робіт, проходження педагогічних практик і, як наслідок, необхідних професійних компетенцій.

Тематичний зміст навчальної дисципліни, крім знакових досягнень галузевого світового, зокрема українського психологічного знання, відображає також тривалий авторський науково-педагогічний досвід в українській вищій школі кінця ХХ ст. – 2025 р.

Основні навчальні компетентності як результат успішного засвоєння навчального курсу «ЕТНОПСИХОЛОГІЯ»

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність самостійно збирати та критично опрацювати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

ФК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання:

Windows 10, Mozilla Firefox, MS Office 2010; OpenOffice.org (11); доступ до електронних журналів бібліотеки; доступ до електронних бібліотечних ресурсів світу; комп'ютер, проєктор, інтерактивна дошка.

Назва освітнього компоненту «ЕТНОПСИХОЛОГІЯ»

Характеристика дисципліни	Галузь знань. Код та найменування спеціальності	Академічний календар, види занять
<p>Кількість: Кредитів ECTS – 3 Модулів – 2</p> <p>Загальний обсяг дисципліни – 90 год.</p> <p>Аудиторних годин на тиждень –</p>	<p>Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія</p>	<p>Статус дисципліни – нормативна дисципліна професійної підготовки циклу</p> <p>Курс – 4</p> <p>Семестр – 8</p> <p>Всього годин: 90 Лекцій – 16/6* Практичних – 14/4*</p> <p>СРС – 60/80</p> <p>Вид підсумкового контролю – <u>екзамен.</u></p>

*денна / заочна форми навчання

Структура залікових кредитів

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лекції	Семі	лаб	інд	с.р.		лекції	Семі	Лаб.	Інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи етнопсихології												
Тема 1.1. Теоретико-методологічні основи етнопсихології (понятійний базис)	18	4	2			12	21	2	1			18
Тема 1.2. Теоретико-практичні основи етнопсихології (дослідницький інструментарій)	16	2	2			12	20	1	1			18
<i>Разом за модулем 1</i>	34	6	4			24	41	3	2			36
Змістовий модуль 2. Психологічні закономірності розвитку етнічних спільнот												
Тема 2.1. Статичні характеристики етносу	20	4	4			12	18	1	1			16
Тема 2.2. Динамічні характеристики етносу	20	4	4			12	18	1	1			16
Тема 2.3. Етнічні стереотипи	14	2	2			12	13	1				12
<i>Разом за модулем 2</i>	54	10	10			36	49	3	2			44
<i>Усього годин</i>	90	16	14			60	90	6	4			80

Зміст лекційного курсу

№ теми	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
Модуль 1 Теоретико-методологічні основи етнопсихології		
1	<p>Теоретико-методологічні основи етнопсихології (понятійний базис)</p> <p>Етнічна психологія як галузь психологічної науки. Історія, культура, етнопсихологія: на шляху до єдиної парадигми. Генеза наукових уявлень про співвідношення культури й психіки. Людинознавча проблематика у актуальних вимірах: зв'язок етнопсихології з іншими науками. Становлення етнопсихології як науки, її об'єкт та предмет. Основні підходи до розуміння предмета етнопсихології. [2; 5; 6; 8]</p>	4/2*
2.	<p>Теоретико-практичні основи етнопсихології (дослідницький інструментарій)</p> <p>Завдання, структура та функції етнопсихології. Методологічні принципи, види досліджень та методи етнопсихології. Основні етапи розвитку уявлень про предмет етнопсихології. Напрями розвитку сучасної етнопсихологічної науки. Основні напрями в етнопсихологічних дослідженнях (релятивізм, абсолютизм, універсалізм). [2; 5; 6; 8], додаткова [8]</p>	2/1
Модуль 2 Психологічні закономірності розвитку етнічних спільнот		
3	<p>Статичні характеристики етносу.</p> <p>Феномен етносу в етнопсихологічному дискурсі. Основні теорії етносу (пасіонарна теорія Л. Гумільова, дуалістична теорія Ю. Бромлея, інформаційна теорія Н.Чебоксарова, системно-статистична теорія). Основні підходи до визначення поняття «етнічності», ознаки та типологія етносів. Психічний склад етносу. Архетипи. [1; 2; 5]</p>	4/1
4	<p>Динамічні характеристики етносу</p> <p>Соціально-психологічна сутність поняття «нація». Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака нації. Етнонаціональна самоідентифікація особистості в кроскультурному контексті. Психологічні особливості українського етносу. Український менталітет. Сім'я і формування українського національного характеру. Новітня національна ідея України. [2; 5; 8]</p>	4/1
5	<p>Етнічні стереотипи</p> <p>Сутність та психологічні детермінанти міжетнічних відносин. Механізми міжгрупового сприймання в міжетнічних відносинах. Роль етнічних стереотипів у міжгруповому сприйманні. Види та властивості етнічних</p>	2/1

	<p>стереотипів. Етнічні упередження, дискримінація, ксенофобія. Поняття і сутність етноконфліктів. Теорії виникнення етнічних конфліктів. Види, механізм і причини етноконфліктів. Врегулювання етнічних конфліктів. Взаємодія культур, поняття «культурного шоку», його симптоми та способи подолання. Міжкультурна адаптація: поняття, фактори впливу та напрями. Наслідки міжкультурних контактів для груп. Етапи процесу адаптації до нового культурного середовища. Стратегії міжкультурної адаптації [3; 5; 7].</p>	
--	---	--

* — денна/заочна ф.н.

Зміст практичних занять

Номер теми	Тема практичного заняття	Кількість годин
1	2	3
Модуль 1. Теоретико-методологічні основи етнопсихології		
1	<p>Теоретико-методологічні основи етнопсихології (понятійний базис)</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні етапи розвитку уявлень про етнопсихологію. Психологічна антропологія. 2. Культурна обумовленість сприйняття, пам'яті та мотивації. Інтелект у різних культурах. 3. Сучасні антропологічні теорії культури. 4. Крос-культурні та когнітивні дослідження в етнопсихології. 5. Етнопсихологія в сучасній Україні: основні представники і школи.[2; 5; 6; 8], додаткова [8] 	2/1*
2	<p>Теоретико-практичні основи етнопсихології (дослідницький інструментарій)</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальнонаукові та спеціальні методи і принципи досліджень. 2. Крос-культурне психологічне дослідження. 3. Кількісні та якісні методи дослідження етнічної ідентичності. 4. Способи виміру соціальної та культурної дистанції. Шкала соціальної дистанції Е. Богардуса. 5. Асоціативний експеримент в етнопсихології. Метод інтерв'ю як засіб побудови моделі етнічних ситуацій[2, 3, 5, 6, 7, 8] 	2/1
Змістовий модуль 2. Психологічні закономірності розвитку етнічних спільнот.		
3	<p>Статичні характеристики етносу</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Етнос, нація, народ. Види етнічних процесів та фактори, що сприяють етногенезу. 2. Психічний склад етносу: ментальність, характер, соціальні установки, етнічні стереотипи та традиції, етнічна картина 	4/1

	<p>світу, захисні механізми етносу.</p> <p>3. Емоційний (емотивний), пізнавальний (когнітивний) та поведінковий (конативний) компоненти ментальності.</p> <p>4. Соціально-психологічні та культурологічні ознаки нації.</p> <p>5. Поняття «національний характер» та історія його дослідження (Р. Бенедікт, Е. Фромм, Е. Еріксон, Д. Клакхон).[1, 2, 6, 8]</p>	
4	<p style="text-align: center;">Динамічні характеристики етносу</p> <p style="text-align: center;">План</p> <p>1. Психологічні характеристики основних ознак етнічної самосвідомості та самооцінки.</p> <p>2. Еволюція та рівень самосвідомості. Національна ідентифікація.</p> <p>3. Історичний, екологічний та політичний чинник у формуванні етносу.</p> <p>4. Підходи до вивчення особливостей українського етносу.</p> <p>5. Вплив історичного, геополітичного та релігійного чинника на український національний характер. [1, 2, 6, 8]</p>	4/1
5	<p style="text-align: center;">Етнічні стереотипи</p> <p style="text-align: center;">План</p> <p>1. Сутність, різновиди та функції етнічних стереотипів.</p> <p>2. Етноцентризм та націоналізм, їх ознаки та умови виникнення.</p> <p>3. Психологічні механізми засвоєння соціотипової поведінки (соціалізація, наслідування, ідентифікація).</p> <p>4. Міграція та міжкультурна взаємодія.</p> <p>5. Еволюція й особливості етнічних норм поведінки в історії культури. [1, 2, 6, 8]</p>	2/0

Самостійна робота студентів

№ теми	Питання, що виносяться на самостійне опрацювання студентів.	К-сть годин
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи етнопсихології		
1	Опрацювання матеріалів лекції. Психологічна сутність основних понять етнопсихології: етнос, нація, психічний склад, етнічні стереотипи, етнічні конфлікти, національний характер, етноцентризм тощо. Психологічна антропологія в працях М. Мід, Р. Бенедикт, А. Кардинера, Р. Лінтона. Сучасні західні етнопсихологічні напрями і школи. Опрацювання літератури [1; 3; 4; 7]	12/18*
2	Етнографічні аспекти вивчення етнічних особливостей особистості. Методи етнопсихологічних досліджень [1; 3; 4; 7].	12/18
Змістовий модуль 2. Психологічні закономірності розвитку етнічних спільнот.		
3	Основні теорії етносу (пасіонарна теорія Л. Гумільова, дуалістична теорія Ю. Бромлея, інформаційна теорія Н.Чебоксарова, системно-статистична теорія). Поняття свідомого та позасвідомого в етнопсихології. Сутність та зміст етнічної маргінальності. Леві-Брюль про ментальність первісної і сучасної людини. Структура ментальності за Р. Додоновим: енергетичний рівень (поле), образний (архетипи); логічний (поняття). Етногенез українців. Історичний фактор у формуванні української самосвідомості. Історичні умови та фактори (географічні, кліматичні, соціально-політичні, економічні та ін) розвитку національного характеру. Вплив геополітичного чинника на український національний характер.. Опрацювання літератури [1; 2; 6; 7]	12/16
4	Опрацювання матеріалів лекції. Підготовка до практичного заняття. Культура як психологічне поняття. 2. Культура як етнодиференціююча ознака. Національна та світова культура як втілення національної психології. Мовознавчі дослідження етнічної самобутності. Культурні синдроми, виділені Г. Тріандісом та Г. Хофстеде. Етикет різних народів та етнічні традиції у діловому спілкуванні. Особливості знайомства, звернення, привітання та їх урахування в міжетнічному спілкуванні. Основна: 3-8; Допоміжна: 1, 3, 6, 8, 9	6/14

5	<p>Різновиди етнічних стереотипів. Соціальна та каузальна атрибуція. Сутність етнічних стереотипів. Етнічні стереотипи як складова соціальних стереотипів. Визначення та походження поняття «стереотип». Основні соціальні функції стереотипів. Визначення поняття «етностереотип». Методи вивчення етнічних стереотипів (методика «вивчення семантичного диференціалу», методика «багатоскладової ідентифікації»). Психологічні механізми засвоєння соціотипової поведінки (соціалізація, наслідування, ідентифікація). Етноцентризм, його ознаки та умови виникнення. Етноцентризм та націоналізм. Роль засобів масової інформації у формуванні стереотипів. Національні особливості комунікації як семіотична проблема. [5], [6], додаткова: [6], [11], [12].</p>	12/12
---	--	-------

* — денна/заочна ф.н.

ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ: *Ісnum*.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ: тестові завдання, усні опитування на практичних заняттях.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни визначається на основі накопичення балів одержаних студентом за кожний вид роботи відповідно до робочої програми.

Розподіл балів у межах навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Семінарські заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	Форма семестрової атестації (екзамен)
Максимальний бал : 56	Максимальний бал: 21	Максимальний бал: 12	Максимальний бал: 10
П1 - 7	СР1 - СР7	МК (1–2)	10
Макс. 8 балів за 1 заняття	СР1-СР7 макс. -3 бали	Макс. 6 балів за кожний МК	

Заочна форма навчання

Семінарські заняття		Самостійна робота	Модульний контроль	Форма семестрової атестації (екзамен)
Максимальний бал: 22		Максимальний бал: 56	Максимальний бал:12	Максимальний бал: 10
Семінар 1	Семінар 2	СР 1-СР 7	МК (1–4)	10
11	11	Макс 8 за одне завдання срс	Макс. 6 балів за кожний МК	

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЗНАТЬ У ХОДІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

6-8	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями. Студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; виконує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну; виконує 95 % від загальної кількості тестів.
4-6	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження. Знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку; вміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями; здатен рецензувати відповіді іншого студента; може опрацьовувати матеріал самостійно, вміє підготувати реферат та захищати його найважливіші положення; виконує 80 % від загальної кількості тестів.
1-4	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками. Студент правильно і логічно відтворює

	<p>навчальний матеріал; розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; здатен з допомогою викладача скласти план реферату, виконати його та правильно оформити; самостійно користується додатковими джерелами інформації; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає прості таблиці та схеми; виконує 75 % від загальної кількості тестів.</p>
0-1	<p>Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижче середнього. Студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну операцію, дію; описує явища, процеси без пояснень причин, з допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтується в поняттях; має фрагментарні навички в роботі з підручником; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу; без помилок виконує 50% від загальної кількості тестів.</p>

КРИТЕРІЇ ТА РІВНІ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

З КУРСУ «ЕТНОПСИХОЛОГІЯ»

Оцінка ECTS	Сума балів за 100 бальною шкалою	Критерії	
A	90-100	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями	<p>Студент вільно володіє навчальним матеріалом, успішно розв'язує завдання підвищеної складності, аргументовано висловлює свої думки, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань, під час виконання самостійної роботи.</p> <p>Основні питання розкриває на високому теоретичному й практичному рівнях, без ускладнень орієнтується в матеріалі, повністю відповідає на додаткові запитання. Якість відповідей свідчить про вільне володіння навчальним матеріалом, а також про ознайомлення з додатковим матеріалом із навчальної дисципліни. Набуті компетенції творчо застосовує в професійній предметній діяльності.</p>
B	82-89	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження	Студент володіє навчальним матеріалом у межах програми навчальної дисципліни на творчому рівні. Під час відповідей виявляє вільне володіння лекційним і практичним матеріалом, проте у відповідях допускає неточності.
C	74-81	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками	Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, проте не має достатніх знань та вмінь для формулювання висновків, допускає суттєві неточності. Розкриває основні питання, а на додаткові відповідає неповно. Ознайомлення з додатковими джерелами не є систематизованим.

D	64-73	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками	Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання в стандартних ситуаціях. Послугується тільки загальним поняттєвим апаратом, у цілому орієнтується в досліджуваному предметі, але розкриваючи основні питання допускає суттєві помилки.
E	60-63	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній.	Домінує репродуктивний виклад інформації; труднощі в проведенні міжпредметних зв'язків навіть з допомогою викладача; знання основної термінології.
FX	35-59	Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни	Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно. Робить принципові помилки у відповідях, не може дати обґрунтовані відповіді на всі основні питання викладача, не орієнтується в основних теоретичних і практичних положеннях курсу або не засвоїв окремі розділи курсу.
F	1-34	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ з курсу «ЕТНОПСИХОЛОГІЯ»

1. Етнопсихологія як наука: об'єкт, предмет та завдання.
2. Генеза наукових уявлень про співвідношення культури й психіки.
3. Зв'язок етнопсихології з іншими науками.
4. Основні підходи до розуміння предмета етнопсихології.
5. Завдання, структура та функції етнопсихології.
6. Методологічні принципи, види досліджень та методи етнопсихології.
7. Напрями розвитку сучасної етнопсихологічної науки.
8. Основні напрямки в етнопсихологічних дослідженнях (релятивізм, абсолютизм, універсалізм).
9. Феномен етносу в етнопсихологічному дискурсі.
10. Основні теорії етносу.
11. Основні підходи до визначення поняття «етнічності», ознаки та типологія етносів.
12. Психічний склад етносу. Архетипи.
13. Соціально-психологічна сутність поняття «нація».
14. Теорії націй.
15. Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака нації.
16. Про ментальність первісної і сучасної людини (Леві-Брюль).
17. Історичні умови та фактори (географічні, кліматичні, соціально-політичні, економічні та ін) розвитку національного характеру.
18. Етнонаціональна ідентифікація в кроскультурному контексті.
19. Етногенез українців.
20. Психологічні особливості українського етносу.
21. Новітня національна ідея України.
22. Поняття діаспори та її етнопсихологічні особливості.
23. Культура як психологічне поняття.
24. Чинники розвитку культури. Функції культури.
25. Взаємозв'язок між культурою й етносом.
26. Культурні синдроми, виділені Г. Тріандісом та Г. Хофстеде.
27. Культурний спадок.
28. Українська культура.
29. Порівняльно-культурний підхід в етнопсихології.
30. Крос-культурні дослідження й проблема інтерпретації.

31. Маскулінність і фемінність у етнопсихології.
32. Залежність комунікації від культурного контексту.
33. Мовознавчі дослідження етнічної самобутності.
34. Особливості невербальної комунікації в етнокультурному контексті.
35. Етикет різних народів та етнічні традиції у діловому спілкуванні.
36. Ритуали та звичаї як психологічне явище.
37. Сутність та психологічні детермінанти міжетнічних відносин.
38. Механізми міжгрупового сприймання в міжетнічних відносинах.
39. Роль етнічних стереотипів у міжгруповому сприйманні.
40. Види та властивості етнічних стереотипів.
41. Етнічні упередження, дискримінація, ксенофобія.
42. Поняття і сутність етноконфліктів.
43. Теорії виникнення етнічних конфліктів.
44. Види, механізм і причини етноконфліктів.
45. Врегулювання етнічних конфліктів.
46. Взаємодія культур, поняття «культурного шоку», його симптоми та способи подолання.
47. Міжкультурна адаптація: поняття, фактори впливу та напрями.
48. Наслідки міжкультурних контактів.
49. Етапи процесу адаптації до нового культурного середовища.
50. Стратегії міжкультурної адаптації.
51. Мультикультуралізм та криза європейської ідентичності.
52. Формування особистості в етнічному середовищі.
53. Психологічні механізми засвоєння соціотипової поведінки: соціалізація, наслідування, ідентифікація, інкультурація, культурна трансмісія.
54. Соціально-психологічні механізми соціалізації.
55. Етноспецифічні фактори виховання в різному віці. Етнографія дитинства.
56. Порівняльно-культурне вивчення соціалізації.
57. Культурні особливості ініціації («перехід у світ дорослих»).
58. Етнопсихологічні проблеми дослідження особистості.
59. Особистісні риси: універсальність або специфічність.
60. Проблема норми і патології у етнокультурному вимірі.

Рекомендована література

Основна

1. Вакуленко О. Л. Сучасні проблеми української етнопсихології : монографія. Київ : Київський університет, 2018. 111 с.
2. Данилюк І. Етнокультурна психологія. Історія та сучасність : монографія. Київ: АртЕк, 2019. 432
3. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія. Київ. ЦНЛ, 2023. 156 с.
4. Махній М. М. Етнічна психологія: навчальний посібник. Київ:Видавничий Дім «Слово», 2016. 272 с.
5. Османова А, Співак Л. Етнопсихологія: психодіагностичний практикум. Київ. : Університет «Україна», 2023. 126 с.
6. Павленко В. М. Етнопсихологія : підручник . Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2019. 448 с.
7. Пірен М. Етнопсихологія. К. : Університет «Україна», 2022. 526 с.
8. Савицька О.В., Савицька Л.М. Етнопсихологія. Київ. : Каравела, 2023. 264 с.
9. Янів В. О. Нариси до історії української етнопсихології. 3-тє в., стер. Київ : Знання, 2016. 341 с.

Додаткова

1. Етнопсихологія / кладачі Ольховецький С.М. Ольховецький В.С. Умань: «Візаві», 2019. 155 с.
2. Гапон Н. Соціальна психологія. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 399 с.
3. Кириченко С. В. Етнопсихологія. Київ. 2017. 277 с.
4. Купчишина В. Ч. Етнопсихологія : Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2021. 136 с.
5. Ле Бон Г. Психологія людських спільнот. Львів : Львівська політехніка, 2020. 228 с.
6. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Київ. ЦНЛ, 2005. 622 с.
7. Москаленко В. В. Соціальна психологія. Київ: ЦНЛ, 2019. 624 с.
8. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: підручник: У 2-х кн. Кн.1: Соціальна психологія особистості і спілкування. Київ: Либідь, 2004. 574 с.
9. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: підручник: У 2-х кн. Кн.2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. Київ: Либідь, 2006. 560 с.
10. Охременко О.Р. Соціальна психологія . Київ : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 317 с.
11. Соціальна психологія / за ред. Н.Ю. Волянук. Київ: НТУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2019. 214 с.
12. Цюняк О.П. Етнопсихологія: Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2020. 76 с

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека психології [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: http://gumer.info/bibliotek_Buks/Psixot/Index.php.
2. Науковий вісник НАВС [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: <http://www.naiav.kiev.ua/pages/biblo/visnik>.
3. Психологічний словник [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: <http://amazonkat.narod.ru>.
4. Світ психології [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: <http://www.psychology.net.ru>.
5. American journal for fundamental, Applied and Experimental Researches [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://journal.ua-usa.org>.
6. Fundamental and applied researches in practice of leading schools [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://farpless.org>.
7. Fundamental and applied researches in practice of leading schools [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://farpless.org>.